ВІКТИМОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ

СИЗОНЕНКО Антон Степанович - кандидат юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України, перший заступник директора Департаменту персоналу МВС України

УДК 343.85+343.915
DOI 10.32782/NP.2022.1.14

У статті надається віктимологічна характеристика жертв кримінальних правопорушень, що вчиняються неповнолітніми. Вказується, що будь-який потерпілий, будь-яка жертва злочину, як потенційна, так і реальна, володіє певними якостями, що роблять її в більшій чи меншій мірі вразливою. Очевидно, що певні особистісні якості, певна поведінка, специфічне суспільне або службове становище створюють схильність до більш імовірного заподіяння цій особі фізичного, морального чи матеріальних збитків. Нереалізовані і недозволені внутрішньо-особистісні конфлікти формують пов'язані з психічними і фізіологічними реакціями організму, а також з відторгненням жертви своїм найближчим оточенням віктимних комплексів: комплекс уявної жертви (боягузтво, панікерство, припущення про наявність постійних загроз безпеці з боку оточення); комплекс перетвореної жертви (своїм ниттям і страхами притягує біду). Автор зазначає: важливе значення має також класифікація жертв за статтю, віком, посадовим становищем або професійною діяльністю, ознаками їх ставлення до особи, що завдає шкоду, і насамперед за морально-психологічними особливостями. У механізмі злочину «працюють» статева розбещеність і схильність до вживання алкоголю та наркотиків; жадібність і деспотизм; агресивність і жорстокість; брутальність і боягузливість; сміливість і доброта; фізична сила та слабкість тощо. Усі перелічені якості виявляються в поведінці та за певних обставин можуть сприяти або перешкоджати вчиненню злочинів. Підсумовується, що, досліджуючи віктимологічні ознаки та властивості жертв кримінальних правопорушень, що вчиняються неповнолітніми, можна зробити висновок, що жертвою злочинів осіб, що не досягли вісімнадцяти років, є здебільшого вразливі, безпорадні та довірливі особи, які через власні психічні чи фізичні особливості та поведінку не спроможні чинити опір протиправній поведінці неповнолітніх злочинців.

Ключові слова: віктимна поведінка, неповнолітній, жертва, кримінальне правопорушення, потерпілий, внутрішні конфлікти, злочин.

Жертвою кримінального правопорушення, вчиненого неповнолітнім, як і будь-якого іншого суспільно небезпечного протиправного діяння, можна вважати особу (певну сукупність людей у будь-якій формі їх інтеграції), якій прямо або опосередковано завдана фізична, моральна або матеріальна шкода злочином, незалежно від того, чи визнається вона потерпілою у встановленому законом порядку і чи вважає себе такою [1, с. 93]. Будь-який потерпілий, будь-яка жертва злочину, як потенційна, так і реальна, володіє певними якостями, що роблять її в більшій чи меншій мірі вразливою. Очевидно, що певні особистісні якості, певна поведінка, специфічне суспільне або службове становище створюють схильність до більш ймовірного заподіяння цій особі фізичного, морального чи матеріальних збитків. Отже, враховуючи вказане, вважаємо за доцільне зупинитись детальніше на віктимологічний характеристиці

жертв кримінальних правопорушень, що вчиняються неповнолітніми.

Відтак, особистісна вразливість має складну структуру, у якій суб'єктивні та об'єктивні якості актуалізуються конкретною ситуацією і перетворюються у передумови заподіяння шкоди. Багато в чому виникнення внутрішньо-особистісних конфліктів має віктимологічне значення тільки тоді, коли вони переростають у життєві кризи і ведуть до віктимних поведінкових реакцій. Так, при негативному розвитку подій нездатність людини впоратися з екстремальною ситуацією, особистий досвід, боязні правопорушників, власна слабкість і безпорадність можуть акумулюватися, ховаючись від свідомості і проявляючись у змінах реакцій, постійних стресах, емоційному ступорі, необґрунтованих, неадекватних діях при попаданні в подібну ситуацію. Уміння ж впоратися з ситуацією як самостійно, так і за допомогою суспільства, друзів і близьких веде до зміцнення особистості, її морального вдосконалення [2].

Нереалізовані і недозволені внутрішньо-особистісні конфлікти формують пов'язані з психічними і фізіологічними реакціями організму, а також з відторгненням жертви своїм найближчим оточенням віктимних комплексів: комплекс уявної жертви (боягузтво, панікерство, припущення про наявність постійних загроз безпеці з боку оточення); комплекс перетвореної жертви (своїм ниттям і страхами притягує біду).

Рольові міжособистісні конфлікти можуть призводити до формування наступних специфічних віктимних комплексів, при збігу обставин реалізуються у деструктивній поведінці: комплекс жертви-дитини (відтворення депресивних станів за допомогою провокування міжособистісних конфліктів своєю поведінкою при повному «дитячому» небажанні нічого виправляти, а тільки далі і далі грати роль жертви в міжособистісних відносинах – «будь ласка, не штовхайте мене, я не винна, так виходить»); комплекс жертви-підкаблучника (колекціонування депресивних станів у силу усвідомлення своєї безпорадності, немочі, неспроможності, загнаності обставинами і власними зобов'язаннями – «я не класний, я такий слабкий»); комплекс безвинної жертви (самовиправдання, непогрішність і невинність – ось основні риси такого стану, що приводить до почуття провини з боку оточення і постійному контролю над ними – «це все через тебе») [3].

Також жертві може бути завдано шкоди внаслідок її необачних дій, неправильної оцінки ситуації, а через це й неправильної поведінки. До ситуацій, коли в результаті поведінки жертви створюється об'єктивна можливість вчинення злочину, належать також відсутність необхідної реакції на злочинні чи інші негативні дії, невчинення опору діям злочинця. Віктимологічно значущою може бути також позитивна поведінка жертви, якщо вона полягатиме у здійсненні захисту будь-якої особи від злочинних посягань, при виконанні службових або громадських обов'язків. У таких випадках, якби жертва не діяла певним способом, вона б не викликала відповідної насильницької реакції з боку злочинця [4].

Традиційна класифікація базується на критеріях, близьких до щоденної практики: жертви умисних чи необережних злочинів, винні чи невинні, заздалегідь намічені чи випадкові, жертва-співучасник. Але ці критерії не задовольняють потреб науки і практики, оскільки повністю не розкривають усіх механізмів взаємодії потенційної жертви та злочинця [1, с. 96-97].

Проте, більшість учених-кримінологів вважають, що основним критерієм для класифікації потерпілих від злочинів, є ступінь віктимності. На цій підставі вчені пропонують таку класифікацію жертв: 1) випадкова жертва, тобто особа стає жертвою в результаті збігу обставин. Взаємовідносини, що виникають, не залежать ані від волі чи бажання жертви, ані від волі чи бажання злочинця; 2) жертва із незначними якостями ризику, тобто особа, якій притаманні, як і всім нормальним людям, фактори ризику, віктимність якої зненацька різко підвищується під впливом конкретної несприятливої ситуації;

3) жертва з підвищеними якостями ризику, тобто особа, стосовно якої діє комплекс факторів ризику. До цієї групи належать два основні типи жертв:

- жертви необережних злочинів, коли характер виконуваної ними роботи або їхня поведінка у громадських місцях містить підвищену віктимність; - жертви умисних злочинів, соціальний статус яких при виконанні ними їх соціальних ролей містить підвищений ризик віктимності (працівники органів внутрішніх справ, охорони та ін.). Останніми роками до видів діяльності, що мають підвищену віктимність, додалось і зайняття бізнесом; 4) жертва з високим рівнем ризику. Морально-соціальна деформація такої особи практично не відрізняється від правопорушників і характеризується стійкою її антисоціальністю (повії, наркомани, алкоголіки тощо) [1, с. 101].

Важливе значення має також класифікація жертв за статтю, віком, посадовим становищем або професійною діяльністю, ознаками їх ставлення до особи, що завдає шкоду, і насамперед за морально-психологічними особливостями. У механізмі злочину «працюють» статева розбещеність і схильність до вживання алкоголю та наркотиків; жадібність і деспотизм; агресивність і жорстокість; брутальність і боягузливість; сміливість і доброта; фізична сила та слабкість тощо. Усі перелічені якості виявляються в поведінці та за певних обставин можуть сприяти або перешкоджати вчиненню злочинів.

У побудові класифікації та визначенні ознак, що властиві саме жертвам кримінальних правопорушень, у тому числі вчинених неповнолітніми особами, велике значення мають відповіді на питання: 1) чому деякі особи швидше або частіше стають жертвами злочинів (потерпілими), ніж інші? 2) що саме чи які саме відносини пов'язують злочинця та його жертву; 3) якою мірою суспільна небезпека злочинця залежить від ступеня уразливості жертви (потерпілого)?

Відповідаючи на ці та інші питання, можна виділити класифікацію потерпілих від кримінальних правопорушень, які вчиняють неповнолітні, а також виокремити характерні ознаки, що присутні саме потерпілим від таких злочинців та їх протиправних дій. Отже, класифікувати жертв від кримінальних правопорушень неповнолітніх осіб можна таким чином: 1) потерпілі внаслідок своїх вікових особливостей: особи, які через свій вік не спроможні чинити належний опір і є найбільш «легкою здобиччю» для неповнолітнього злочинця (особи похилого віку, неповнолітні); 2) потерпілі за статевою ознакою: особи жіночої статті, які також за своїми фізичними особливостями не спроможні чинити активну протидію злочинцю; 3) особи, соціальні ролі і статус яких містять підвищений ризик стати потерпілим від грабежу: водії таксі, інкасатори, касири та продавці нічних магазинів, охоронці тощо; 4) потерпілі внаслідок власної провокуючої або необачної поведінки: хизування дорогими речами, презентабельний зовнішній вигляд, надмірна довірливість до малознайомих осіб; 5) потерпілі, спосіб життя яких не відповідає моральним нормам суспільства: вживання алкогольних напоїв або наркотичних засобів, розпусний спосіб життя тощо; 6) потерпілі на побутовому ґрунті: особи, які були знайомі з неповнолітнім злочинцем до вчинення злочину і внаслідок конфліктної ситуації, яка складалась, стали його жертвою; 7) випадкові (ситуативні) потерпілі [5].

Усім цим жертвам, на наш погляд, характерні такі ознаки (ті ознаки, які об'єднують усі наведені категорії жертв):

1. Безпорадність. Феномен вивченої безпорадності пов'язаний з пасивною, неадаптивною поведінкою людини. Це порушення мотивації в результаті пережитої суб'єктом непідконтрольної ситуації, тобто незалежності результату від прикладених ним зусиль («скільки не намагайся, все одно без толку») [6].

М. Селігман визначає безпорадність як стан, що виникає в ситуації, коли людині здається, що зовнішні події від нього не залежать і він нічого не може зробити, щоб їм запобігти або щось змінити. Якщо цей стан і пов'язані з ним особливості мотивації і атрибуції переносяться на інші життєві ситуації, то це значить, що в наявності вивчена безпорадність і ця безпорадність почала жити, як би мовити, власним життям, стала сама керувати поведінкою людини. На основі проведених експериментів М. Селігман зробив висновок, що безпорадність викликає не самі по собі неприємні події, а саме досвід неконтрольованості цих подій. Жива іс-

тота стає безпорадною, якщо вона звикає до того, що від його активних дій нічого не залежить, що неприємності відбуваються самі по собі і на їх виникнення впливати ніяк не можна [3].

Отже, безпорадність у людини викликається неконтрольованістю і непередбачуваністю подій зовнішнього світу. Ще у ранньому дитинстві, на думку М. Селігмана, людина вчиться контролю над зовнішнім світом. Перешкодити цьому процесу можуть три обставини: повна відсутність наслідків (депривація); одноманітність наслідків; асинхронність або відсутність видимого зв'язку між діями і їх наслідками.

Щоб уникнути песимізму і безпорадності, людина як мінімум повинна бачити наслідки. І вони повинні бути різними. У реальному житті безпорадність виникає тоді, коли людина (дитина), яка намагається розв'язати певну поведінкову проблему, не знаходить ніякої системи в тому, як реагують навколишні дії, і ніхто йому не допомагає виявити цю систему.

Ще одна причина безпорадності може полягати в тому, що між діями і наслідками проходить так багато часу (асинхронність у часі), що неможливо зв'язати реакції оточення з тими чи іншими власними діями. Людина з часом переконується у своїй нездатності вплинути на цю ситуацію, вирішити конкретну задачу, а й від сформованих у минулому досвіді очікувань. Виразність вивченої безпорадності і ступінь її поширення на різні види діяльності в сьогоденні і майбутньому визначається поєднанням психологічних установок. Найбільш важкі наслідки пов'язані з установками, за якими причина безпорадності приписується людиною своїм особистим якостям, сприймається як щось незмінне і тим самим впливає на всі форми життєдіяльності. Крім того, одна людина може вважати, що вона зазнає невдачі тільки тут і тільки зараз, а інша може припускати, що невдачі будуть переслідувати її в подальшому, причому не тільки в цій конкретній діяльності, але і в іншій.

Таким чином, безпорадність відбувається при наявності декількох факторів: індивід не має попереднього досвіду вирішення складних завдань; в індивіда сформований недостатній рівень потреби в пошуку; індивід вважає, що з цим завданням впорається будь-яка інша, рівна йому (за фізичними, психологічними і іншими даними) людина, але не він сам; індивід тривалий час стикається з ситуаціями, коли він не бачить чіткого взаємозв'язку між своїми діями і їх наслідками [3].

2. Вразливість. Вразливість – це якість особистості, схильність у всьому помічати образливі тенденції, переживати виникле почуття образи дуже сильно і навіть розкручувати його до неадекватно великих розмірів. Характерна підвищена уразливість у тих, хто схильний прощати, і страждати від переживань, пов'язаних найчастіше з невиправданими власними очікуваннями або уявленнями, адресованими від важливого суб'єкта (образливість, як і образа, не застосовується до тих людей, які байдужі).

Виникає вразливість як властивість особистості спочатку від виниклого почуття образи, яке цілком нормально відчуває більшість людей, але лише у деяких воно набуває патологічних форм, що розтягнуті в часі і перебільшені за значимістю. Так, у момент невідповідності поведінки важливої людини нашим уявленням або очікуванням, руйнування надій призводить до виникнення образи. Народжується це почуття з потреби контролювати як навколишню дійсність, так і близьких людей, що теоретично дає відчуття спокою і визначеності, прибирає зайву тривогу, але не на постійній основі [7].

Підвищена уразливість нагадує хронічний негативний стан, але при цьому сам носій цієї якості не прагне позбавлятися від нього, оскільки існує багато вторинних вигод, одержуваних внаслідок подібної маніпулятивної поведінки. Представляє така поведінка інфантильну взаємодію зі світом і характерна для дітей або незрілих особистостей, що прагнуть натиснути на почуття провини опонента (без виникнення почуття провини у відповідь образа залишається безглуздою і може розкручуватися аж до стану помсти, оскільки носить у собі агресивний характер). Готовність ображатися практично постійно, при наявності приводу чи без, відрізняє образливість від образи, яка ситуативна і покликана для регуляції людських

відносин шляхом демонстрації власного невдоволення діями іншого (при конкретній ситуації з метою уникнути їх повторення, а не отримання емоційних поблажок) [7].

Такі якості, як образливість, плаксивість, чутливість, з'являються ще в дитинстві, особливо у тих дітей, чия нервова система влаштована за нестабільним типом, або тих, кого часто ображали. Для дитячого віку реагувати образою є нормальним, оскільки людина недостатньо сильна і самостійна, щоб вступати у відкриту конфронтацію з дорослим світом, відповідно, знаходяться інші способи вираження невдоволення. Це своєрідний психологічний захист від неприйнятних умов, зі збереженням безпеки, оскільки виключає відповідну агресію (відповідь на образу – завжди почуття провини). Потурання подібної поведінки з боку батьків призводить до розвитку егоїстичної особистості, що стає емоційним маніпулятором і пам'ятає, що для досягнення будь-яких своїх примх потрібно «надути» губи і піти в глуху оборону, демонструючи оточенню, наскільки вони безсердечні у своїх вчинках. Закладені характеристики можуть зменшуватись, а можуть знайти свій розвиток у дорослому віці, що користуються заниженою самооцінкою, невпевненістю. Подібні стани вбивають у людині прагнення боротися і розвивають сприйняття себе як жалюгідного і недостойного, сприяють тому, щоб завжди вибирати найбільш легкі шляхи, і зазвичай це – саможаління і звинувачення оточення, замість прохань допомоги або спроб змінити ситуацію. Може розвиватися в інфантильних особистостей, які зберегли дитячий спосіб взаємодії зі світом, які прагнуть піти від відповідальності, вони не можуть зайняти чітку позицію і відстоювати свою думку, зате успішно користуються допомогою інших, намагаються уникнути почуття провини, навпаки, бажають ображатися [7].

Трапляється, що людина, яка не проявляє себе як образливу, у певні моменти стає такою. Подібні тимчасові стани можуть бути пов'язані з об'єктивними причинами – коли надто багато труднощів сталося в один момент, і ніхто не може допомогти, або коли важкий стан здоров'я, що впливає на емоційний фон. Але ті, у кого не було закладених передумов до розвитку цієї якості, навряд чи стануть образливими. Але, незважаючи на всі ситуації, трапляються моменти, які неможливо або не хочеться прощати, у такі моменти людиною рухає помста, жага справедливості і образливість роздувається на очах. Чим довший цей стан, тим важчий з нього вихід: якщо в перший день було досить вибачень, то на другий уже покаяння на колінах можуть не нагодувати уражену душу, що прагне помсти.

Вразливість, як постійна риса, зазвичай є звичним і зручним способом викликання уваги інших, при цьому, не звертаючись безпосередньо і не озвучуючи свою справжню потребу в участі – подібна поведінка маніпулятивна, хоча в багатьох джерелах зустрічаються саме подібні поради щодо залучення уваги іншої людини. Основний механізм, який об'єднує всі окремі випадки виникнення уразливості, – це неконтрольовані стани образи, що виникають часто та є тривалими (відбувається це в силу обставин чи людина штучно роздуває проблему – немає істотного значення для вкорінення якості характеру). Свідома образливість, коли людина навмисно демонструє всі ознаки образи, також з часом призводить вже до істинного розвитку цієї якості. Наш мозок влаштований таким чином, що підлаштовується під зовнішні сигнали, які ми надсилаємо дійсності, і якщо змусити себе посміхатися – настрій підвищиться, а якщо зображати образу, то людина, якій вона адресована, стане сприйматися негативно.

Вважається, що образливість, плаксивість – жіночі якості, а у чоловіків у подібних ситуаціях виникають агресивні і гнівні реакції, проте останні дослідження показали, що розвиток цієї якості не прив'язаний зі статтю, а залежить від емоційності людини. Також формування образливості залежить від прикладів у батьківській родині або значущим дорослим, коли дитина переймає стереотипну поведінку, підсвідомо відзначаючи цю модель як природну, або ж свідомо вибирають подібний шлях взаємодії, оскільки він успішний для застосування (наприклад, коли мати могла домогтися виконання своїх бажань, показавши образу) [7].

3. Довірливість. Довірливість – це тенденція приймати будь-які відомості на віру без критичного обмірковування або аналізу, постійна готовність вірити словам, обіцянкам оточення. Це моральна особистісна риса, якою виражено апріорі позитивне сприйняття людей і окремого суб'єкта, переконаність у порядності людей, щирості і вірності дій. Проблема довірливості складається в її обумовленості фанатизму і брехливості, вона виявляє «сліпоту» сприйняття. Не прагнучи критично пізнавати дійсність, бути рухливим у власних поглядах і оцінках, надмірно довірлива людина встає на егоїстичний щабель, сприймати істину вона не здатна.

Довірливість має на увазі несвідому віру, відсутність досвіду, нерозуміння буття, ідеалізацію, нездатність визначити неправду, дезінформацію, відсутність інтуїції, незнання себе, дитячу позицію, опору на зовнішню складову. Довірливість означає, що людина довіряє іншому власну персону. З чого випливає, що той інший відповідає за людину, що довірилася йому. Якщо людина помилилася, то відбувається крах ілюзій, що є досить болючим і травматичним процесом. Тут спостерігається неготовність суб'єкта прийняти відповідальність за подію на себе [8]. Довірливість – це схильність до надмірної, необґрунтованої довіри, легковірність. Проявляється вона в довірі, що є нічим іншим як передачею іншому суб'єкту будь-яких особистих таємниць, секретів, а також матеріальних цінностей та прав. Крім того, довірливість виявляється і в беззастережній вірі на слово всього вимовленого, обіцяного.

При цьому довірливість не можна однозначно віднести до категорії негативних властивостей або позитивних сторін. Його полюс обумовлюється ситуацією або обставинами, а також внутрішньої складової людини. Якщо воно породжене лише порожніми емоціями, то є проявом інфантилізму і дитячістю, отже, носить негативне забарвлення. Якщо основою його виступає відкритість, добросердечність, усвідомлений моральний ризик, то можна сказати, що вона зараховується до категорії позитивних. Однак слід враховувати, що надмірна довірливість йде всупереч інстинкту самозбереження. Крайнім виявом довірливості вважається легковірність. Легковірна людина часто не замислюється про можливі негативні наслідки, негативні підсумки свого необачного ставлення до оточення, беззастережно вірить усім. А довіра, у свою чергу, означає фундамент взаємозв'язків між рідними і добре знайомими індивідами [8].

Непомірною довірливістю, як правило, більше страждають жінки, оскільки звикли слухати поклик власного серця і слідувати йому, а також довіряти своїм відчуттям, емоціям і вірити беззастережно словам, особливо приємним. Згубні наслідки довірливості відображаються в особистому житті, громадській взаємодії, а також професійній та матеріальній сферах. Занадто довірливого індивіда легко провести – саме в цьому полягає головна небезпека аналізованої риси. Довірливий суб'єкт не схильний перевіряти людей, з якими збирається вести справи, наприклад, з продавцем, роботодавцем, бізнес-партнером або фірмою, яка надає певні послуги; знайомим, який попросив у борг, тощо. Це обумовлено тим, що такі індивіди, перш за все, судять по собі. Їм здається, що раз вони чесні, отже, і навколишні відверті. Крім того, вони бояться видатися надто недовірливими або недовірливими, якщо попросять певних запевнень, що гарантують відсутність обману. Наслідком стає непомірний ризик бути обдуреним.

Довірливі суб'єкти в основній масі характеризуються добротою, тому вони рідко будуть суперечити оточенню, внаслідок чого останні розцінюють подібну поведінку як дозвіл переступити межу. Порушуючи кордони, вони намагаються виміряти глибину податливості легковірної людини. Найчастіше, якщо надмірно довірливі особи починають обурюватися зухвалою поведінкою окремих суб'єктів, то отримають у відповідь, що сталося непорозуміння або нерозуміння, тим самим збивши з пантелику «простака». Надмірна довірливість часто перетворює людей у невдах, оскільки вони не вміють відстояти себе, особисту позицію, власні права. Такі люди стають легкою «здобиччю» злочинців, зокрема, тих, хто займається шахрайством. Тому від зайвої довірливості необхідно позбавлятися, однак це не озна-

чає, що потрібно бути надмірно підозрілим і перестати довіряти абсолютно всім. Позбавлення від надмірної наївності має привести до розсудливості і тверезої оцінки оточення, дій та слів інших людей, а також інформації, що надходить ззовні [8].

Отже, досліджуючи віктимологічні ознаки та властивості жертв кримінальних правопорушень, що вчиняються неповнолітніми, можна зробити висновок, що жертвою злочинів осіб, що не досягли вісімнадцяти років, є здебільшого вразливі, безпорадні та довірливі особи, які через власні психічні чи фізичні особливості та поведінку не спроможні чинити опір протиправній поведінці неповнолітніх злочинців.

Література

1. Кримінологія : підручник. За заг. ред. Л.С. Сміяна, Ю.В. Нікітіна. – К. : НАУ, 2010. 496 с.

2. Гура С.О. Психологічні особливості віктимної поведінки молодих людей. Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірка наукових праць. Харків: НУЦЗУ, 2017. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/6062

3. Малкина-Пых И.Г. Виктимология. Психология поведения жертвы : учебное пособие. URL: https://shelter-tranzit.ru/wp-content/uploads/2018/06/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D0%B0....

4. Александров Ю.В., Гель А.П., Семаков Г.С. Кримінологія : курс лекцій. МАУП, 2002. URL: http://textbooks.net.ua/content/category/8/38/11/

5. Особливості розслідування окремих видів злочинів : мультимедійний навчальний посібник. НАВС, Київ. URL: https://arm.naiau.kiev.ua/books/orovz/lections/lection9.html

6. Беспомощность: психологические исследования феномена. URL: https://psyfactor.org/lib/helplessness.htm

SUMMARY

The article provides a victimological description of victims of juvenile delinquency. It is stated that any victim, any victim of a crime, both potential and actual, has certain qualities that make her more or less vulnerable. It is obvious that certain personal qualities, certain behavior, specific social or official position create a tendency to more likely to cause this person physical, moral or material damage. Unrealized and unresolved intra-personal conflicts are formed related to mental and physiological reactions of the body, as well as the rejection of the victim by his immediate environment victim complexes: imaginary victim complex (cowardice, panic, suspicion of constant security threats from others); the complex of the transformed victim (with its whining and fears attracts trouble). The author notes that the classification of victims by sex, age, position or professional activity, signs of their attitude to the person causing harm, and especially by moral and psychological characteristics is also important. The mechanism of the crime "works" sexual depravity and addiction to alcohol and drugs; greed and despotism; aggression and cruelty; brutality and cowardice; courage and kindness; physical strength and weakness, etc. All these qualities are manifested in behavior and in certain circumstances may contribute to or prevent the commission of crimes. It is concluded that examining the victimological characteristics and characteristics of victims of juvenile delinquency, we can conclude that the victims of crimes of persons under eighteen years of age are mostly vulnerable, helpless and trusting persons who due to their own mental or physical characteristics and behavior are not able to resist the illegal behavior of juvenile offenders.

Key words: victim behavior, juvenile, victim, criminal offense, victim, internal conflicts, crime.

7. Вразливість: причини, як позбутися. URL: https://wlife.pp.ua/vrazlivist-prichiniyak-pozbutisya.html

8. Доверчивость: психология и психиатрия. URL: https://psihomed.com/doverchivost/